

Радомир Пућник

Радослав Златан Дорић (1940-2010)

Са животне и позоришне сцене отишао је један од најактивнијих редитеља с југословенског позоришног простора. Режирао је у театрима свих

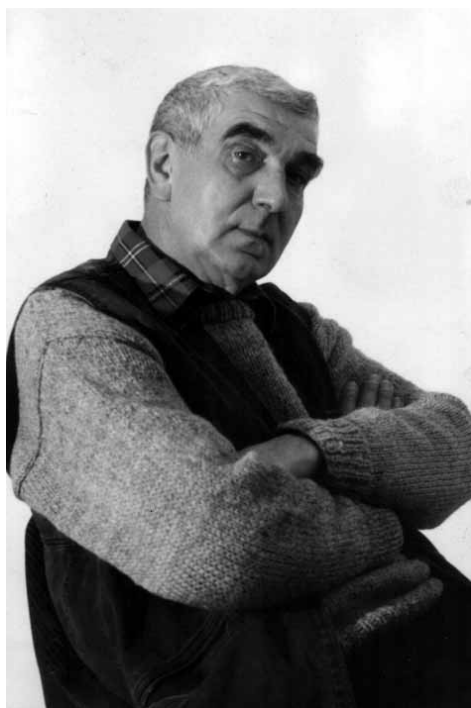
република некадашње нам земље, такође је режирао опере, а огледао се и као редитељ на радију и телевизији.

Током последњих двадесетак година, Радослав Златан Дорић све више времена посвећивао је писању за позориште. И у томе послу био је изузетно успешан, о чему сведоче и четири Нушићеве награде које је добио на конкурс Удружења драмских писаца Србије.

Објавио је четири књиге драма.

Прва књига „Војвођанска трилогија“ (драме: *Кад би Сомбор био Холивуд*, *Српска Ајина*, *Горко путовање у нишџа*) бави се значајним личностима из историје Србије. (Ернест Бошњак, Коста Трифковић, Јован Стерија Поповић). Дорић не пише биографске или документарне драме, већ комаде који настоје да проникну у онај тајанствени покретачки мотив који надарене људе претвара у занесењаке. За нашег писца од веће је важности предочавање наума, идеје и подухвата јунака драме од биографских датости.

У другој књизи „Нова драмска трилогија“ (*Сиранкације*, *Јелена Анжуј*-

Радослав Златан Дорић

ска, *Нови живић ѓосјодина Молијера*) налазе се три тематско-мотивски различите комедије чији заједнички именићел предсћавља ауторов хуморни и – што не рећи – саркастичан однос према сопственим драмским јунацима.

Дорић је по вокацији комедиограф. Сви његови објављени комади у књигама, осим драме *Сарајевски аћенћаћ*, припадају жанру комедије. Комедиограф је мање због обиља духовитих дијалога, комичких ситуација и пластичног предочавања парадоксалних поступака драмских ликова, а више због ауторове трајне опредељености да истражује просторе човекове несавршености, мањкавости у поступцима и неунишћиве људске глупости која каткад претходи злу које човек чини, а која га каткад слепо и одано прати. Дорић, као и његов духовни узор Стерија, када отвара неки проблем, то чини волећи људе и не настојећи да их понизи. За Дорића је Стерија базични писац српске драматургије. И као и Стерија, и Дорић суморним и меланхоличним погледом прати понашање својих јунака у времену у коме су живели и делали. Али, Дорићеви комади иако смешћени у историјски контекст – говоре о нама. Аналогије су беспрекорно изведене и функционалне без икакве резерве. Дорића погађа судбина човека који у метежу бива изманипулисан од стране ловаца у мутном; оцењујући да нисмо кадри да се понашамо толерантно, да нисмо у стању да поштујемо друге, Дорић, као и Стерија, критикује не само псеудородољубље, већ и нашу неукост, и неспремност да се супротставимо непочинству.

У комедијама за “Славију” (*Ђе ѓод сам био свуд сам ћоћинуо, Сезона на-*

ручених убисћава, Не дај боже да се Срби сложе) Дорић се окреће савременим темама и деформацијама друшћтва. И у њима писац је рад да поправља сународнике иако зна да је то, најчешће, залудан посао али такође знајући у исти мах да је то његова списатељска обавеза која се мора пошћовати и којој се мора служити. Комедиограф има хвале вредан задатак да насмеје гледаоце, и тегобну дужност да лечи свој род од неподопшћтина, лицемерја, глупости и сваковрсних заблуда. То је у комедијама за “Славију” и чинио, додајући им и једну значајну врлину – сатиричан однос према савременом животу и његовим деформацијама. Реч је о камерним комадима, где аутор вешћо барата малим бројем ликова, а њихове односе заплиће и расплиће са завидном вешћином уз помоћ сочних и живописних дијалога. Али, увек се иза лепршаве комедијске приче налази она суморна и онеспкојжавајућа истина о нама и нашим наравима, нездравим амбицијама, ружним поступцима, зависти, као и о прихватању испразних фраза и флоскула које нам замењују промишљање и тумачење света.

Драмска трилогија „Савршено непотребни комади“ (*Сарајевски аћенћаћ, Јорик је био будала илићи Смрћи раћиноћ команданћа, Куварице (сћа-савају Јућославију)*) последња је књига објављена за живота Радослава Златана Дорића. Дrame су жанровски различите – *Сарајевски аћенћаћ* припада категорији документарне драме, док *Јорик је био будала* и *Куварице* припадају реду сатиричних комада. Међућтим, постоји заједнички именићел за све три драме који би се могао

означити као посвећеност идеји југословенства.

У томе смислу може се пратити развој и пропаст југословенске идеје. Документарна драма *Сарајевски ајен-тај*, начињена од записника са суђења Гаврилу Принципу и друговима 1914. сведочи о жртвовању младих, идеалистичком идејом обузетих патриота који су били посвећени колико науку ослобођења Босне и Херцеговине од Аустројске власти, толико и идеји вишег реда, стварању заједнице јужнословенских народа. Дорић, ослањајући се на записнике, прецизно реконструираше ток суђења никад не губећи из вида идеју-водиљу која је младобосанцима нудила визију слободне државе у којој су окупљени припадници свих јужнословенских народа. У томе смислу Дорић користи изјаве главних оптужених, Принципа, Чабриновића, Грабежа, Илића, Поповића и Чубриловића као најаву племенитог жртвовања младих револуционара за општи, заједнички и велики смисао уједињења. Дорић показује да је вера у идеју пружала моралну снагу оптуженима да издрже искушења, знајући да ће се њихове личне жртве уградити у темеље заједничке државне грађевине.

Комад *Јорик је био будала илији Смрћ рајног команданџа* посматра и анализира ситуацију у држави која је начињена по идеји за које су животе заложили и младобосанци из драме *Сарајевски ајен-тај*. Држава је направљена, у њој се живело до Другог светског рата на један, а после њега на други начин, да би сама идеја заједништва почела да се растаче.

Комад *Куварице спасавају Југославију* носи жанровску ознаку сотија.

Сотија, вели теорија књижевности, је оно дело у коме необавезно рухо измишљене приче има алегоријски карактер критике на теме из области филозофије, морала, политике, итд. Реч је, дакле, о сатиричној пројекцији покушаја спасавања мотела Југославија, где помоћ треба да пруже куварице ангажоване из свих република и покрајина некадашње Југославије.

Драме Радослава Златана Дорића сабране у књизи *Савршено нејојребни комади* представљају сведочанство о настанку и нестанку некада угледне и добре земље. Дорић није југоносталгичар који из сентименталних разлога жали због распада државе, већ аналитичар који доказује да је Југославија имала прилику да – прображавајући се у складу са захтевима времена – постане боља и квалитетнија заједница у којој би међусобне разлике појединих делова земље могле да се превазиђу помоћу конструктивне побуде и добре воље која извире из добрих намера. Писац Дорић с горчином се осврће на људску глупост, злобу, завист и партикуларистичке интересе који су створили предуслове за распад Југославије. Његова драмска штива у књизи *Савршено нејојребни комади* сведоче о томе како је једна племенита идеја доживела реализацију и потом, препуштена некомпетентним номенклатурама, доспела до потпуног расула.

Дорићеве комедије припадају критичким, непријатним комадима који доносе жестоку осуду маловарошког, ћифтинског погледа на свет, иронично посматрају паланачки менталитет којим су обележени житељи великих градова, или вивисецирају корене насилиштва које се заклања иза гром-

ких парола и најзад, разарају националну митоманску нарцисоидност.

Дорићеве комедије надовезују се на ону линију континуитета у српској драми која поседује просветитељски поглед на догађаје и људе у времену. Његови комади нису забављачки, они су обеспокојавајући. То је вероватно и најприкладнија реч која их може објаснити.

Идући Стеријиним трагом, Златан Дорић написао је своје комедије желећи да упозори, опомене, или пак немогавши да ођути на збир конфузија и лудости које су одредиле наше животе протеклих деценија. На том Доситејевском и Стеријином путу, Радослав Златан Дорић дао је немерљив допринос савременој српској драми.

